

EKONOMİK HEGEMONYANIN DEĞİŞİMİNDE ÇİN VE RUSYA'NIN İNOVASYON POLİTİKALARI¹

1.Rıdvan KILIÇ²

ORCID No: 0000-0001-9002-2315

2.Güldenur ÇETİN³

ORCID No: 0000-0003-3341-7016

Başvuru Tarihi: 10.12.2021

Kabul Tarihi: 18.12.2021

Yayın Tarihi: 30.12.2021

ÖZET

Soğuk Savaş sonrasında değişen yenedünya düzeninde Çin Halk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu özellikle Avrasya coğrafyasında aynı hedeflerle yol almış ve iki büyük güç şeklinde tarihi arenada önemli bir konuma gelmişlerdir. Bu durumu oluşturma sürecinde; Rusya, bölgede etkinliğini yeniden sağlamak için Avrasya Ekonomik Birliği'ni kurmuş, Sovyetler Birliği'nden sonra güç kazanmış ve Çin, "Tek Kuşak Bir Yol" oluşturmak için daha aktif bir dış politika benimsemiştir. Kendilerini izole etmiş ve ilgili iki ülkedeki yumuşak güç yetenekleriyle bu bölgede hegemonyalarını sağlamaya çalışmıştır. Mevcut duruma bakıldığında, 2015 yılında bu iki projenin birleştirilmesi kararı son derece önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Yukarıda ana hatları verilen konular, bu makalede "ekonomik hegemonya değişimlerinde Çin-Rus yenilik politikası" olarak adlandırılan Robert Cox'un öncülük ettiği yeni Gramsci hegemonya teorisine dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomi, Hegemonya, İnovasyon, Politika

INNOVATION POLICIES OF CHINA AND RUSSIA IN THE CHANGE OF ECONOMIC HEGEMONY HEGEMONY ABSTRACT

With the new order that changed after cold war, the People's Republic of China and the Russian Federation in the world, especially in the Eurasia region, acted with the same motives, they reached an important position in the scene of history, as two super powers. Russia, having become strong after the Soviet Union, established the "Eurasian Economic Union" in order to regain its ability of activity in the region. As for China, it carried out an active foreign policy throughout the years in order to realize its "One Belt One Road" initiative. Considering the current situation, it is thought that the decision of combining these two projects in 2015 was a very important development. The issues outlined above is based on the new "hegemony theory of Gramsci" which is led by Robert Cox and is named in this article as "Chinese-Russian policy of novelty in the transformations of economic hegemony".

Keywords: Economy, Hegemony, Innovation, Policy

¹ Bu makale çalışması "Ekonomik Hegemonyanın Değişiminde Çin Ve Rusya'nın İnovasyon Politikaları" tez çalışmasından türetilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Rıdvan KILIÇ, İstanbul Ticaret Üniversitesi, ridvan.kilic034@gmail.com

³ Dr.Öğr. Üyesi, Güldenur ÇETİN, İstanbul Ticaret Üniversitesi, gadiguzel@ticaret.edu.tr

1. GİRİŞ

Dünya sisteminin jeoekonomik ve jeopolitik yapısı büyük değişimlere uğramaktadır. Dünya ekonomisi batılı ülkelerin merkezi konumun zayıfladığı önemli bir dönemden geçmektedir. Batı, kapitalist dünya ekonomisi ortaya çıktığından bu yana, dünya ekonomisindeki merkezi konumunu ilk kez kaybetmiştir. Batılı olmayan ekonomilerin sayısı batılı ekonomilerin sayısını aşmaktadır. Çoğu gelişmekte olan ülkenin teknolojik ve ekonomik olarak batılı ülkeler seviyesine erişmesi ciddi bir zaman alacak olsa da dünya ekonomisindeki yerleri her geçen gün daha iyi hale gelmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisinin gelişmesinde Doğu Asya ekonomileri, günümüze kadar en büyük payı almıştır. II. Dünya Savaşı sonrasında Doğu Asya ülkeleri hızlı ekonomik gelişmeler göstermiş ve dünya ekonomi sisteminde ciddi bir konuma sahip olmuştur.

Uzun yıllardır ekonomiye devlet müdahalesi tartışmalı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkelerin birçoğunun ekonomik şartlarını temel alan ekonomik bakış açısı, kısıtlı bir ulusal anlayıştan müdahaleci bir anlayışa dönüşmüştür. Ekonomik krizler, devletlerin ekonomideki rollerini ve ekonomik yapıyı şekillendirmek için bilginin kullanımı hakkında tartışmaları tetiklemiştir. 1980'li yıllarda yenilikçi ve girişimci ülke özellikleri inovasyon, ülke kalkınmasında önemli rol oynamıştır. Günümüz bilgi yoğun teknolojiyle biçimlenen ekonomik yapı, gelişmiş şirket ve ülkeleri beşinci endüstri evrimine odaklamıştır. Bu dönemde inovasyon daha da önemli hale gelmiştir.

İnovasyon, yeniliği tanıtarak ve kurulu düzeni değiştirerek değişime erişme sürecidir. Bu değişiklik kısmı ya da kapsamlı olabilir ve hizmetlere, süreçlere, ürünlere ya da herhangi bir şirkete uygulanabilir. Departmanlardan yönetime ve hatta en alt düzeyde çalışanlara kadar kuruluşun bütün düzeylerinde yapılabilir. İnovasyonu ön plana çıkaran ve uygulayabilen devletler küresel rekabette öncüdür. Teknolojik yenilik, çok büyük maliyet ve emek gerektirir. Bu nedenle devletin bir kanun koyucu olarak yenilik politikalarını destekleme, formüle etme ve denetleme sorumluluğu olduğu söylenebilmektedir. Ekonomik kalkınmada yeniliğin rolünün halk tarafından anlaşılması ile birlikte yeniliğin öneminin artması, yeniliği önemli bir politika alanı haline getirmektedir. Cook ve Piccaluga (2006), tüm dünyadaki politikacıların, mevcut uluslararası ekonomik durum altında, bölgesel politikaları araştırmak ve yenilemek için kesinlikle gerekli olduğunu anladıklarına dikkat çekmektedir. İnovasyon politikasının uluslar üstü, bölgesel ve ulusal seviyelerde artan öneme sahip olsa da hala kesin ve net bir tanım yoktur. Genel olarak inovasyon politikaları, kuruluşların sürdürülebilirlik, istihdam ve büyüme gibi de daha geniş sosyal amaçlara ulaşmayı ve daha iyi performans sergilemeyi amaçlamaktadır (Avrupa Komisyonu 2014).

Bu kavram Borrásive Edquist (2009) tarafından daha geniş kapsamda şöyle açıklanmaktadır. "İnovasyon politikası, kamu kurumlarınca inovasyon sürecini etkilemek için alınan bütün kapsamlı eylemleri içermektedir". Bu sebeple inovasyon politikası kasıtsız ya da kasıtlı olarak kamu kurumlarının yeniliği etkileyen faaliyetlerini kapsamaktadır.

2. KAVRAMSAL AÇIDAN HEGEMONYA

Hegemon kavramı Antik Yunan'da lider olarak, hegemonya ise bir şehir devleti topluluğu içinde başka bir şehir devletini yönetmek için kullanılmıştır (Sönmezoğlu, 2000: 346). "Liderlik" olarak kısaltılan sözlükte "hegemonya" terimi, bu bağlamda uluslararasıdaki güç ilişkilerini tanımlamak için tercih edilen kavramdır. Hegemonya kavramı genellikle hâkimiyet, üstünlük ve liderlik gibi kavramlarla eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Siyaset bilimi bağlamında hegemonya teriminin yaygınlaşmasında İtalyan Komünist Partisi'ni kuran düşünür Antonio Gramsci (1891-1937) büyük rol oynamaktadır. Gramsci, egemen sınıfın diğer sınıfları kuşatma ideolojisi bağlamında hegemonya kavramını kullanmıştır.

"Hegemonya" kavramı Yunanca kökenlidir ve ilk olarak antik Yunan'da ortaya çıkmıştır; Yunan şehir devletleri Pers İmparatorluğu'na direnmek için ittifaklar kurduklarında, Atina ile diğer şehir devletleri

arasındaki ilişkiyi açıklamak için kullanılmışlardır. Atina diğer ülkeleri yönetmiyor fakat başı çekmekteydi (Ferguson, 2003). Bu durumda hegemonya, başkaları üzerinde kalıcı bir tahakküm yerine ortak çabaların örgütlenmesini ve yönünü ifade etmek için kullanılır. Antik Yunanistan, bir ülkenin askeri ve siyasi liderliğini ifade etmek için hegemonya kavramını kullanmıştır. Hegemonya teriminin uluslararası ilişkilerde kullanımı daha sonra gerçekleşmiştir. Hegemonya kavramı özellikle 1970'li yıllarda uluslararası sistemle alakalı araştırmaların artması ile yaygınlaşmaya başlamıştır (Eralp, 2010: 159). Öte yandan özellikle liberaller ve realistler hegemonyayı sarsılan düzeni tekrardan inşa etmek amaçlı kullanırken, başka bir yandan eleştirel teoriler onu uluslararası sistemdeki değişiklikleri açıklamak için kullanmaya başlamıştır.

Geleneksel hegemonya yöntemi, güç hiyerarşisine odaklanır. Güç, daha çok askeri ve siyasi gücü ifade etmektedir. Bazı düşünürler hegemonyanın sadece askeri ve siyasi bir güç meselesi olmadığına inanmakta, gücün askeri ve ekonomik boyutları arasında çok yakın bir bağlantı olduğunu vurgulamaktadırlar. Uzun vadede yeterli ekonomik temel yoksa askeri emperyal güç devam ettirilemez (Kennedy, 2002: 13). Öte yandan düşünürlerden bazıları hegemonyanın, birbirine oldukça benzeyen hegemonyaların benzer bir sırayla birbirini takip etmesi ve hegemonyanın bir güçten diğerine geçmesi olduğuna inanmaktadır (Gills 2003, 237). Hegemonya, diğerlerinin zorlama, rıza ve ikna yoluyla güç kullanımına katılmasıdır. Antik Yunan'dan köken alan bu kavram üstünlüğü ya da liderliği ifade etmektedir. Genellikle basit ekonomik ve askeri zorlamadan ziyade aktif iş birliği ve rızaya dayanır (Agnew, 2005: 21). Hegemonya sadece ekonomik, askeri ve siyasi gücün kullanılması değildir; imparatorlukta olduğu gibi toprak üzerinde siyasi ve askeri gücü de kullanmaz. Hegemonya, uluslararası sistemin yapısını ve davranışını güçlü bir zorlama yeteneği ve/veya güçlü bir etki ile kontrol etmek anlamına gelir. Ancak yabancı hükümetlerin ve bölgelerin resmi ve doğrudan kontrolü arasındaki ilişkinin kurumsallaşmasını ima eden durumları hariç tutar. Bu doğrultuda hegemonya terimi, resmi ve doğrudan kontrolü ifade eden sömürgecilikten farklıdır. Bu nedenle hegemonya, herhangi bir yabancı toprak üzerinde doğrudan hâkimiyet veya mülkiyet anlamına gelen herhangi bir ilişki biçiminden farklıdır. Dolayısıyla hegemonya kavramı, yabancı toprakları veya yerleşikleri ilhak etmeye, işgal etmeye ve elde etmeye yönelik hiçbir egemenlik biçimini içermez (Antoniades, 2008). Aşağıdaki şekilde gösterildiği gibi hegemonyayı dört değişik biçimde düşünebilirsiniz. Birincisi, maddi olanak bağlamında hegemonya iktidara sahip olmaktır; dünya siyasetinde iktidar yoluyla liderlik veya hâkimiyet kazanmak olarak kavramsallaştırılır. İkincisi, hegemonya, zorlamadan ziyade rıza temelinde liderlik veya tahakküm sağlamada kendini gösterir ve ortak değerler ve ortak payda üreten belirli bir stratejiye sahiptir. Üçüncüsü, hegemonya, dünya siyasetinde taklit edilmek üzere tasarlanmış sosyal ve kültürel bir proje olarak görülmektedir. Ayrıca çeşitli sosyo-kültürel projelerin varlığını veya olasılığını da varsaymaktadır. Dördüncü ve son olarak hegemonya, âdemi merkezîyetçilik ve âdemi merkezîyetçilik yoluyla insan hayatını dâhili olarak yönetmeyi ve kontrol etmeyi hedefleyen biyolojik güç olarak kavramsallaştırılır.

Tablo 1 : Hegemonya Çeşitleri

Zor	Rıza
<p>Açık bir hegemonya vardır, çoğunlukla hâkim (genellikle devlet) katılımcıdır. Hegemonya ve hegemonya kavramları örtüşmektedir. (Birbirinin yerine kullanılabilir). İki tür aktör vardır: hegemon güç ve diğerleri. Bunlar, hegemonya yoluyla diğer güçler üzerinde güç kullanımı yoluyla birbirine bağlanırlar. Güç kullanımı tek boyutludur. Hegemonya güç ve maddi güce dayanır. Bu güç, yukarıdan aşağıya doğru çalışan güce dayalıdır. Hegemonyanın yeniden üretimi ve varlığı, kabiliyet ve maddi güç bakımından avantaj ve avantajlarını sürdürüp sürdüremeyeceğine bağlıdır.</p>	<p>Açık bir hegemonya bulunmamaktadır, genellikle egemen sınıf veya ülkedir. Hegemonya ve hegemonya kavramları örtüşse de eş anlamlı değildir. Hegemonik süreç en etkili aşamadır; çünkü odak hegemonun ne olduğuna değil, hegemonyanın ne olduğuna odaklanır. Bu durumda hegemonik güç, gücünü veya kabiliyetini artırsa bile hegemonyasını sarsabilir. Açıkçası iki tür aktör vardır, hegemon güç ve diğerleri. Bunların hepsi, diğer kalan güçler üzerinde güç uygulayarak hegemon tarafından birbirine bağlanır. Kullanılan üç boyutlu kuvvet vardır. Hegemonya rızaya dayanır. Hegemonya, kendi çıkarlarını kamu çıkarlarına dönüştürme yeteneğine bağlıdır. Güç diğer aktörlerin düşüncelerini ve değerlerini etkileme yeteneğidir. Bu araçsal bir yukarıdan aşağıya süreçtir.</p>
<p>Çekicilik</p> <p>Güçlü bir ülke veya ülkeler grubu vardır. Nihai güce sahiplerdir. Ama bunların amaçları uluslararası sisteme hâkim olmak değildir. Özünde, diğer büyük aktörlerle ilgilidir. Başkalarına güç dayatmak için kuvvet kullanmazlar. Kullanılan üç boyutlu kuvvet bulunmaktadır. Hegemonya anlaşma ve işbirliğine dayanır. Kuvvet kendini gerçekleştirme ve diğer aktörlerin değerlerini etkileme yeteneğidir. Güç hedefi yoktur. Hegemonik projelerle birlikte var olarak devam edebilir. Hegemonyanın varlığı ve yeniden ortaya çıkması zordur.</p>	<p>Yaşam</p> <p>Hegemonyada, merkez, hegemonya ya da lider merkezi bulunmamaktadır. Hegemonya ve hegemonya kavramları çatışmamaktadır. Belirgin bir oyuncu çifti yoktur. Gücün başkalarına dayatıldığı bir durum imkânsızdır. Güç kaynağı biyolojik bir güç kaynağı olarak kabul edilir. Güç itaat üretir. Güç, merkezi olmayan ve mekânsaldır. Bu konu içinde işleyen bir süreçtir. Hegemonya bir varoluş halidir. Hegemonyanın ötesinde bir hayat vardır. Ama belirli hegemonyaya direnerek muhtemelen hegemonya değiştirilebilir. Hegemonya, hegemonyanın varlığına bağlı değildir.</p>

Kaynak: Antoniadis (2008), "From 'theories of Hegemony' to 'Hegemony Analysis' in International Relations", Paper presented at: 49th ISA Annual Convention, San Francisco, 2008 p. 12

3.ÇİN BÖLGESELÇİLİĞİ

Çin Halk Cumhuriyeti'nde kendi egemenliğini korumak, ittifak yapısına katılmamak ve diğer ülkelerin içişlerine karışmamak ilkesi dış politikasının özüdür. Değişen dünya siyaseti ve gelişimi, bu dış politika ilkelerine yeni kavramlar sağlamıştır. Yeni güvenlik kavramı, yeni kalkınma kavramı, yeni uygarlık kavramı ve yenedünya uyumu kavramı, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra yenedünyanın ana tamamlayıcılarıdır. Komşuluk diplomasisi şeklinde yazılan bu siyasi tercihler, Çin'in gruplara dayalı kapalı bir Batı tarzı yerine, yenedünya düzeni kapsamında ülke ve grupların uyum içinde yaşadığı çok boyutlu ve çok kutuplu bir yapı kurma istediğini açıklamaktadır (Aksu, 2016). Dış politikalarında Çin tarafından oluşturulan bu ilkeler hem bölgesel entegrasyon kapsamında atılan adımları biçimlendirmiş hem de bölgecilik yaklaşımını etkilemiştir. Çin Rüyası çerçevesinde uyumlu bir dünya ve uyumlu bir topluma dayalı ulusal kalkınma; barışçıl kalkınma doğrultusunda bölgesel güvenliği sağlayarak ekonomik ilerlemeyi sağlamayı; Çin bölgecilği anlayışını, açık/serbest ticaret söylemi ile uygulamayı hedeflemektedir. Ürünlerin, sermayenin ve emeğin engelsiz bir şekilde serbest akışını gerçekleştirmek için yapılan reform (Hongyuan, Yun ve Qifa, 2012: 128), iki aşamaya ayrılmıştır (Kolpakova ve Kuchinskaya, 2015, s. 111-112).

İlk basamak 1990'dan 2012'ye kadar olan süreçtir. Bu dönemde Çin, pasif bir katılım hareketi benimsemeye başlamış, ticari ve ekonomik iş birliği yoluyla serbest ticaret bölgesine dâhil olmuştur. Başkan Jiang Zemin'in 1997'deki Komünist Parti Kongresi'ndeki konuşması bu dönemde Çin'in bölgecilik anlayışını şekillendirdi. Konuşmasında, çok taraflı diplomasiyi benimseyeceği, 1960'lardan itibaren bölgedeki aktörlerle ilişkilerde gösterilen düşmanca siyasi tavrı terk edeceği, bölge ve dünya siyasetini oluşturacak şekilde bölgesel yapıya aktif olarak dâhil edeceğini açıklamıştır. ASEAN ile bu yönde ilk etkileşime giren Çin oldu. 2001 yılında ilk kez Şanghay İşbirliği Örgütü'nün kuruluşunu başlatarak bölgesel bir yapının oluşması için öncülük etmiştir. Çin 2002 yılında Güney Kore ve Japonya ile serbest ticaret bölgeleri kurmuş, 2005 yılında Doğu Asya ve Güney Asya'da Kuzey-Güney işbirliğini başlatmış, 2006 yılında Güney Asya Bölgesel İşbirliği Örgütü'ne katılmış ve ülkelerin birçoğu ile ekonomik ortaklıklar kurmuştur. Çin bu bağlamda yenilikçilik, pragmatizm, açıklık ve birlik için destek ilkelerini bölgeselcilik anlayışına dahil etmiştir. (Xinhua Haber Ajansı, 2002). Aynı zamanda, karşılıklı yarar ve uyum içinde bir arada yaşama çerçevesinde Asya'da bölgeselcilğin gelişmesini teşvik etmek; müzakere, karşılıklı yarar ve kazan-kazan yoluyla ortak bölgesel çıkarları belirlemek; reformcuların amacı, yeni işbirliği oluşturmak ve açık bölgesel organizasyonları gerçekleştirmektir. (Xiaotong ve Xiaoyue, 2014).

İkinci aşama, Çin bölgeselcilğinde Çin Komünist Partisi'nin liderliğini 2012 yılında devlet başkanı olarak devralan XiJinping ile başladı. Yeni lider, bir "kader topluluğu" ve "çıkarlar topluluğu" içeren, derinlemesine işbirliği çerçevesinde ekonomik diplomasiyi vurgulamaktadır (Zhang, 2018). Çin'in ana bölgeselci sloganına göre, bölgesel işbirliği topluluk inşası şeklinde görmeye başladı ve "akıl" kavramı etrafında şekillenen tarihi ve kültürel bağlar aracılığıyla Asya'nın derin entegrasyonunu sağlamayı hedefledi. (Xiaotong ve Xiaoyue, 2014). Çin'in bölgecilği kapsamında karşılaştığı en ciddi sorun Asya'nın Rusya, Japonya, ABD gibi birçok büyük gücün nüfuz kurmak istemesidir. Hindistan gibi bazı ülkelerin Çin'in yükselişinden endişe duyması ve Çin'in yükselişinden endişe duyulan bir bölge olmasıdır. Bu durumu değiştirmek ve düzeltmek için Çin yumuşak güç araçları kullanarak bölgedeki imajını geliştirmeye çalışmakta ve bölgedeki aktörlerle eğitim projeleri, kültürel faaliyetler hazırlamaktadır. Çin'de Konfüçyüs Enstitüleri bu amaçla kurulmuş ve değişime uygun programlar hazırlanmıştır. 2004'te Konfüçyüs Enstitüsü'nün kuruluşu başlamış ve Güney Kore'nin başkenti Seul'de ilk Konfüçyüs Enstitüsü açılmıştır. Çin bu kurumlara her yıl en az 100.000 ABD Doları fon sağlamaktadır.

Ocak 2018 itibariyle bu kurumlar 500'den fazla kişiye ulaşmış ve yerel üniversitelerle işbirliği çalışmaları yapmıştır. Değişim programları açısından Çin, 2017 yılında öğrencilerin en çok tercih ettiği üçüncü ülke olmuştur. Çin, her yıl, başta Güney Kore, Amerika Birleşik Devletleri, Tayland, Pakistan ve Hindistan'dan olmak üzere 400.000'den fazla ziyaretçi öğrenci almaktadır (Albert, 2018). Ayrıca Çin, bölgede bulunan çok sayıda ülkeyle stratejik ortaklıklar ve ikili ilişkiler kurmuştur. Chiang Mai'nin Çok Taraflı Girişimi, İpek Yolu Altyapı fonu, Asya alt yapı Yatırım Bankası gibi projelerle bu ülkelere

fon aktarmış, böylece kendini bölgesel nüfus rekabetinde avantajlı bir konuma getirmiştir. 2012'den bu yana Çin yerelciliğinin özellikleri aşağıdaki gibidir: (Xiaotong ve Xiaouyue, 2014);

- Bölgesel girişimlere aktif olarak katılmak yerine proaktif bir öncü olmak;
- Bölgesel düzen ve ekonomik entegrasyon kapsamında, katılımcı ülkelerde aşamalı iç reformlar gerçekleştirmek;
- Bölgesel tarih ve yapı ile uyumlu bölgesel özellikler oluşturmak;
- Bölgeler içinde ve bölgeler arasında açık bir bölgeselcilik anlayışı benimsemek; Ticari faaliyetlerde serbestleşmenin önünü açmak;
- Ahlaki çıkarlar dengesini sağlamak için ortak kader ve çıkarlara sahip bir toplulukta gerçekçi bölgeci politikalar izlenmek;
- Karşılıklı yarar sağlayan bir çerçevede barışçıl iş birliğini sağlamak;
- Aktörlerin bölgesel entegrasyon döneminde egemenliğine saygı duymak.

Bu verilerden, Çin bölgeselciliğinin yeni bölgeselcilik kapsamında çok kutuplu dünya düzenini savunduğu, diğer ülkelerin içişlerine karışmadığı, siyasi ve askeri blokları ve Batı modellerini reddettiği görülmektedir. Bölgesel kısıtlamalardan ziyade dışa kapalı olan bir yapı yerine açık olan bir yapı öne süren, işlevselliği öne çıkaran, normatif kısıtlamalar ve kurumsallaşmadan ziyade değişken ve esnek bir bölgeselcilik anlayışı sergileyen Çin, dünya siyaseti için en son projelerini bu çerçevede uygulamaya koymaktadır.

4. RUS BÖLGESELÇİLİĞİ

Rusya'nın bölgeselcilik konusundaki tutumu, Şubat ayında yayınlanan askeri doktrin (AD) ve ulusal güvenlik (UGK) kavramlarına dayanmakta, Asya'ya ve bölge yönetimine yabancı aktörlerin, özellikle Batılı ülkelerin müdahalesine karşı çıkmaktadır. Bu belgeler Rusya'nın Asya politikasının temelini oluşturmakta ve Rusya'nın bölgedeki avantajlarını yeniden teyit etmesi gerektiğini göstermektedir. Bu belgeler, Rusya'nın ABD'nin siyasi ve ekonomik güç dağılımı ile sarılmış bir kutuptan oluşan dünya düzenine karşı geldiği, çok kutuplu bir dünya düzeninin yeniden kurulmasının gerekliliğini ifade etmektedir (Bugubaev, 2013).

Rusya, bölgeselciliği tarihsel bağlantıları olan uzamsal bir bağlamda ele almaktadır. Eski Sovyetler Birliği'nin coğrafi ülkelerinde etkisini sürdürmeyi hedefleyen Rusya, dış güçlerin tehdit ettiği bölgelerde iyi komşuluk ilişkileri kurarak kendine bir tampon bölge oluşturmayı amaçlamaktadır (Kacmarzski, 2017). Rusya Federasyonu, bölgeselciliği, ekonomik söylem ve siyasi hedeflere ulaşmak ve sorunları ulusal savunma ve güvenlik kapsamında ülke politikalarına yansıtmak için kullanılmaktadır. 2008 yılında Abhazya ile Güney Osetya ve Gürcistan krizleri nedeniyle Rusya'nın Batı ile ilişkileri gerilmiş, 2014 yılında Kırım'ı (Ukrayna'nın bir parçası) ilhak ettikten sonra Batı tarafından yaptırım uygulanmıştır. Bu siyasi değişimden sonra Batı ile çatışmaya giren ve aralarında sorun çıkan Rusya, kendine bir Doğu politikası oluşturmuş, Batılı ve Doğulu katılımcılarla ilişkilerini dengelemeye, Güney Kore ve Çin başta olacak şekilde Asya ülkeleriyle ilişkilerini artırmaya çalışmıştır.

Batı, bu politikayı belirlerken Avrupa Birliği ve NATO üzerinden Ukrayna ve Gürcistan'ı doğal etki alanına dâhil etmeye çalışmıştır. Rusya bu bölgelere herhangi bir dış müdahalede bulunmaya karar veren ülkelere, bu bölgelerin kırmızıçizgisi olduğunu ve doğal etki alanı olarak görmektedir. Buda bölgedeki ülkelere sınır güvenliği, tarihi bağlar, ortak kimlik, coğrafi yakınlık açısından ilham vererek, kendi kontrolünde oluşturulacak bölgesel yapıya dâhil etmeyi hedeflemektedir (Katıtaş, 2018). Putin, bölgede süper güç olarak Rusya'yı öne sürerek, yeni yapının oluşmasıyla Orta Asya tehdidinin ortadan kalkacağını ve etkinlik açısından ABD'nin pasifleşeceğini belirtmiştir (Bogubaev, 2013). Rusya geleneksel bölgeselcilik anlayışı ile bölgeselciliği, coğrafi olarak benzer belirli bölgelerde oluşan siyasi güdümlü, ulus merkezli ve kapalı bir yapı olarak değerlendirdiği söylenebilir. Bu bağlamda Rusya Şanghay İş birliği Teşkilatı, Kolektif Güvenlik Antlaşması ve Bağımsız Devletler Topluluğu gibi yapılara da yönelmiştir. Bölgeselcilik açısından, Rusya'nın uygulamaya koyduğu ve tarihsel tasavvuru

“Büyük Avrasya’yı gerçekleştirmede önemli bir adım olarak görülen bölgesel yapı, Avrasya Ekonomik Birliği'dir.

5. MODERN İPEK YOLU PROJESİ

İpek Yolu'nun geçmişi ilk çağlara kadar uzanmakta ve kıtalararası ticaret yollarının ilki olarak, kültürler arası etkileşim ve basit teknolojik ilerlemede önemli rol oynamaktadır. Bu önemden dolayı birçok medeniyet bu yollarda hâkimiyet için rekabet etmeye başlamıştır. Ancak Orta Çağ'da meydana gelen coğrafi keşiflerden sonra yolların önemi azalmış ve ortadan kalkmıştır. Kazakistan'a XiJinping tarafından 2013 yılı sonunda yapılan ziyarette, bu kavramın yeniden canlandığını Çin'in liderliği ile bu proje duyurulmuştur.

Proje, o dönemdeki konuşmasında "Kuşak ve Yol" projesi şeklinde isimlendirildi ve insanlar projeye modern ipek yolu gözüyle bakmaya başladı. Bu temsilin temeli, proje kapsamında çizilen güzergâhın tarihi İpek Yolu'nu anımsatmasıdır. “Bir Kuşak Bir Yol” projesi o dönem ABD Dışişleri Bakanı olan Hillary Clinton tarafından 2011’de önerilen “Yeni İpek Yolu” görüşüne yanıt niteliğindeki bir proje olarak Çin tarafından hazırlanmıştır (Fallon, 2015). Çin'in Asya Altyapı Yatırım Bankası'nı (AAIB) kurması, ABD'nin Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve uluslararası alanda faaliyet gösteren diğer kurumlarda reform yapmayı ve hegemonyasını sürdürmeyi reddetmesini amaçlamaktadır. AAYB (Asya Altyapı Yatırım Bankası), CRM (Customer Relationship Management)'nin ana finansman tarafıdır. Bu nedenle Çin, mevcut küresel yönetim sisteminde henüz yapılmayan ya da çok düşük düzeyde gerçekleştirilen reformlarla başa çıkmak için kendi sistemini kurmaya başlamıştır. Çin Devlet Başkanı XiJinping, projenin bir Asya girişimine dayandığını ve CRM ile daha derinlemesine iş birliği ve geliştirme politikaları uygulayacağını belirtti. (Qoraboyev, 2018)

Harita 1 : Modern İpek Yolu Güzergâhları

Kaynak: HKTDC Research, The Belt and Road Initiative, 2017.

Modern İpek Yolu projesinde yalnızca tek güzergâh yerine farklı güzergâhlardan geçen çok sayıda ekonomik koridor bulunmaktadır. İşletmenin 6 ekonomik koridoru mevcuttur. Bunlar; Çin-Hindçin Koridoru, Yarımada Koridoru, Çin-Pakistan Koridoru, Çin- Orta Asya- Batı Asya Koridoru, Çin-Moğolistan-Rusya Koridoru, Bangladeş-Çin-Hindistan-Myanmar Koridoru, Yeni Avrasya Kara Köprüsü (Çin-Kazakistan-Rusya-Beyaz Polony) şeklindedir.

Proje 72 ülkeyi kapsamış ve yatırım tutarı yüz milyarlarca dolara ulaşmıştır. Çin Hükümeti ve Asya Altyapı Yatırım Bankası tarafından kurulan İpek Yolu Proje Fonu bu kaynağın karşılanmasında önemli rol oynamaktadır. Modern İpek Yolu Projesi, Çin'in politika koordinasyonu, altyapı bağlantısı, engelsiz ticaret, finansal entegrasyon ve insan etkileşimi sağlama girişimidir. Çin yetkilileri tarafından ülkenin iki kanadı olarak ele alınan proje, tamamlandıktan sonra ülkenin kanatlarını açıp kartal gibi yükseğe uçacağına dair bir hayal gücü vermektedir (Ye, 2015). Şanghay İş birliği Örgütü, Orta Asya bölgesel Ekonomik İş birliği Örgütü, Çin Körfez İşbirliği Forumu, Avrasya Ekonomik Birliği, Çin-Arap İşbirliği Forumu, Asya Pasifik İşbirliği Forumu, Asya İşbirliği Diyalogu, Asya-Avrupa Zirvesi, ASEAN+ ve diğer uluslararası kuruluşlar ve forumlar bu projeye dâhil olmuştur. Bu bağlamda, bütün katılımcılara açık olan girişim, ortak isteklere yönelik derinlemesine ortaklıklar kurma, altyapıyı güçlendirme, yatırım ve iş ilişkileri kurma, karşılıklı yarar sağlama gibi niteliklere de sahiptir. Bu proje aracılığıyla Çin'in, kalkınmayı bölgeye genişletme, bölgesel istikrarı sağlama ve serbest ticaret bölgeleri ve bölgesel güvenlik yapılarını uygulama umudunu ifade eden küresel bir bölgeselleşme girişimi olduğu söylenebilir. Ayrıca, Çin'in CRM aracılığıyla küresel ekonomik büyüme sağlamayı, yeni bir bölgesel iş birliği modeli oluşturmayı ve küresel güç dağılımını yeniden biçimlendirmeyi hedeflediği söylenmektedir (Lingliang, 2016). Çin, mevcut şüpheleri ortadan kaldırmak ve ortadaki negatif imaj durumunu düzeltmek için bir dizi stratejik politika benimsemiş, bu doğrultuda söylem ve uygulama üretmiştir. Çin, barışçıl kalkınma, küresel rüya, kamu yararı, medeniyetler diyalogu, ortak çıkar ve ortak karar vb. söylemlerine sahiptir. Bölge ülkelerine tercihli krediler sağlayarak, dış yardım, yatırım, altyapıyı iyileştirme, teknoloji transfer etme ve pazarlara erişim yoluyla ilgili olumsuz görüşleri ortadan kaldırmaya çabalamakta ve proje için meşruiyet sağlamaktadır. Çünkü dünyada bazı kurumlar ve kişiler tarafından MİY (Modern İpek Yolu)'nun Çin'in dış politika aracı ve jeopolitik önem projesi olduğundan şüphelenilmektedir. Bu şüphelere yanıt olarak WangYi (Çin Dışişleri Bakanı), projeye Soğuk Savaş zihniyeti çökerken ortaya çıkan son ürünlerden değil, kapsamlı bir iş birliği ve ortaklık anlayışı çerçevesinde ortaya çıkan bir ürün olarak değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir. (IISS, 2015). Çin, modern İpek Yolu projesi kapsamında kurulan iş birliği ve bölgesel entegrasyon yoluyla siyasi ve ekonomik faydalarından birçoğunu gerçekleştirmeyi ummaktadır.

Ekonomik olarak Çin, ürettiği emtiaları yeni pazarlara taşımayı, ayrıca doğal kaynaklar açısından zengin ülkeler ile inşa edilecek ulaşım hatlarıyla etkileşime girerek enerji ihtiyacını karşılamayı planlamaktadır. Çin, kendisi için birçok alternatif rota ve kaynak yarattı ve Batı ülkeleri başta olmak üzere herhangi bir katılımcıya aşırı bağımlılıktan kaçınmayı hedeflemektedir. Politik olarak Çin, çok taraflı ya da ikili ilişkiler kurarak bölgedeki güç mücadelesi kapsamında bölgede hâkim bir konum kurmayı hedeflemekte ve etki alanını genişletmeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle Çin olası yaptırımlar ve ambargolardan korunmuştur. Çin, modern İpek Yolu projesini uygularken herhangi bir kurumsal yapı benimsememiştir. Çin'in tercih ettiği bu politik yaklaşımın bazı stratejik avantajları vardır (Kacmarzski, 2017). Birincisi, Çin'in projede katı kurallar ve düzenlemeler koymaktan kaçınması ve uygulama aşamasında birçok seçeneğin olmasıdır. Bu sayede Çin, katılımcılar arasında farklı koşul ve kuralları uygulama fırsatına sahip olacak ve katılımcılarla ikili ilişkilerin düzeyine göre engel veya kolaylıklar tesis edebilecektir. İkinci avantaj, projenin kapsayıcılığı ile ilgilidir. Proje fiziksel bir bölgesel temelden ziyade işlevsel bir temele sahiptir ve katılmak isteyen katılımcılar üzerinde yapısal bir kısıtlama yoktur, çünkü temel ilkelerin siyasi ve ekonomik koşullara göre açıklanmasına olanak tanımaktadır. Üçüncü avantaj ise Çin'in proje uygulama aşamasında iken yaşanabilecek aksaklıklara ve gecikmelere karşı kendisine bir açık kapı bırakmasıdır.

Zamanla, bölgeselleşme anlayışı değişmiştir. Daha önce ülke içi ve bölgesel olmak üzere ikiye ayrılan bölgeselleşme uygulamalarının artık üçüncü ayırım olarak küresel düzeyde uygulandığına da dikkat çekilmektedir (Leonova, 2016). "Küresel bölgeselleşme" karşılıklı bağımlılığı vurgular ve çok taraflı ilişkileri güçlendirir. Farklı bölgesel grupların etkileşimini içeren uluslararası arenayı şekillendiren

makro bir süreçtir (Troitsky 2009). Bu bağlamda farklı bölgeleri bir araya getiren ve birbirleriyle etkileşim kurmalarını sağlayan MİY, küresel bir bölgeselleşme süreci olarak değerlendirilebilir. Ancak bu özellikleri nedeniyle küresel bir bölgeselleşme pratiği olarak görülse de Modern İpek Yolu'nu temel alan Asya merkezli bir yapısal girişimdir.

Proje kapsamında 2014 yılında Orta Asya ülkeleri Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan ile sırasıyla 30 milyar ABD Doları, 15 milyar ABD Doları ve 3 milyar ABD Doları ölçekli ilk büyük yatırım ve kredi anlaşmaları imzalanmıştır (CGIT, 2015). Aynı zamanda proje, Çin hükümeti ve Asya Altyapı Yatırım Bankası tarafından sağlanan İpek Yolu Projesi Fonu tarafından finanse edilen Asya ülkeleri Pakistan ve Endonezya ile bu bölgeselci girişimin Asya merkezli olduğunu gösteren kapsamlı anlaşmalar imzalamıştır. Girişimin bu özelliklerinden dolayı, ister kesişen alanlarda etki yaratma çabaları olsun, isterse bölgede ikili ilişkilerin kurulması olsun, Asya'daki güç mücadelesinde Rusya-Çin ilişkileri hayati önem taşımaktadır.

6. AVRASYA EKONOMİK BİRLİĞİ

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ülkenin varisi Rusya, Avrasya'daki liderlik ve yönetim boşluğunu doldurmaya çalışmaktadır. Bu dönemde yaşanan ekonomik ve siyasi dönüşüm nedeniyle ülke bölgede yeterli nüfuza sahip olamamıştır. Ülkedeki durumdan yararlanmak isteyen birtakım güçler Rusya'yı kuşatmak ve bundan faydalanmak için siyasi tatbikatlar yapmak istemişlerdir. Doğal kaynaklar açısından zengin bir bölgedir. Rusya, bölgedeki tarihsel etkisini sürdürmek için 1991 yılında Sovyetler Birliği'nden ayrılan ülkelerle Bağımsız Devletler Topluluğu'nu kurmuştur. Ancak, ekonomik atılımların başarısız olması nedeniyle, Ukrayna ve Gürcistan gibi bazı üye ülkeler Batı'ya yaklaşma çabası içinde olmuş, Rusya'nın izlediği bölgesel politikası beklenen başarıya ulaşamamıştır.

Rusya ve diğer bölgesel katılımcılar, dünyanın kontrol edilmesi en zor coğrafi alanı olarak tanımladığı Avrasya bölgesinin kalkınması için bölgesel girişimler ortaya koymuşlardır (Brzezinski, 2010). 1994 yılında Kazakistan Cumhurbaşkanı Nazarbayev, Moskova'daki Lomonosov Üniversitesi'nde yaptığı bir konuşmada dünyanın karşılıklı bağımlılığını vurgulamış ve kilit ekonomik sektörlerde birlikte hareket etmek ve Avrasya Birliği'ni kurmak gerektiğine dikkat çekmiştir (Avrasya Ekonomik Komitesi, 2015). Ülkeler arasında coğrafi entegrasyonun gerekliliğini vurgulayan bu söylemi ilk aşamada Rusya, Beyaz Rusya ve Kazakistan desteklemiştir. Bu ortak irade doğrultusunda, ticari iş birliğini, malların serbest dolaşımını ve adil rekabeti teşvik etmek amacıyla 1995 yılında Gümrük Birliği ikili anlaşması imzalanmıştır. Bu iş birliğine Kırgızistan da katılarak 1996 yılında iş birliğinin kapsamı genişletilmiştir. 1998 yılında Tacikistan da iş birliğine katılmıştır. Avrasya Ekonomik Topluluğu'nu (EURASEC), 2000 yılında imzalanmış ve bir yıl sonra uygulamaya koyulmuştur. Bununla birlikte Rusya, Kazakistan, Beyaz Rusya, Kırgızistan ve Tacikistan'ın katılımlarıyla kurulmasıyla birlikte bölge, yeni bir bölgesel entegrasyon aşamasına geçmiştir. Örgüte Moldova ve Ukrayna 2002'de, Ermenistan ise bundan bir yıl sonra gözlemci üye olmuştur.

Yapı, ülkeler arasında gümrük birliğini ve ortak bir ekonomik pazarın kurulmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur (Şanlı, 2008). EURASEC'in ana hedefleri ortak bir döviz kuru uygulamak, eyaletler arası ulaşım ve altyapı sistemlerini kurmak, mal ve hizmetlerin serbest akışını sağlayacak kanunları formüle etmek, ortak bir enerji piyasası oluşturmak, eğitim ve sağlık sektörlerinde organizasyonlar düzenlemektir (Kibar, 2007). Kuruluşun amaçları çerçevesinde Gümrük Birliği Komisyonu Anlaşması 2006'da Gümrük Birliği oluşum anlaşması ise bundan bir yıl sonra imzalanmıştır. İki anlaşmaya, Kazakistan, Beyaz Rusya ve Rusya'nın katılmasına rağmen, Ukrayna birinci anlaşmaya dâhil edilmiş ve ikinci anlaşmaya katılmamıştır. Bu siyasi tercihin ardında Ukrayna, Batı yanlısı bir politika izlemek için Batı ile ilişkilerini ilerletmeyi tercih etmiştir. Rusya, Kazakistan ve Beyaz Rusya bu iki anlaşmaya taraftır ve 2010 yılında gümrük birliği kurulmuştur. Bu nedenle tarife ve vergi yapıları, ticari kotaların belirlenmesi ve ekonomik faaliyetler gibi hususlarda yetki ulus üstü bir yapıya devredilmiştir (Avrasya Ekonomik Komisyonu, 2015). Bu üç ülke, Avrasya Ekonomik Entegrasyon Bildirgesi'ni 2011'de imzalamış ve 2012 yılında malların, hizmetlerin, sermayenin ve emeğin serbest akışına izin vermek için

Ortak Ekonomik Alan'ı (CES) oluşturmuştur. Rusya, Kazakistan ve Beyaz Rusya arasında yaklaşık 20 yıl aradan sonra 29 Mayıs 2014 tarihinde, Ocak 2015'te yürürlüğe girecek olan gümrük birliği çerçevesinde Avrasya Ekonomik Birliği'nin (EAEU) kurulmasına yönelik bir anlaşma imzalanmıştır. Ardından Ekim 2015'te Kırgızistan ve 2015 Aralık'ta Ermenistan birliğe katılmak için bir anlaşma yapmıştır. AEB (Avrasya Ekonomik Birliği)'nin temel amacı, tüm tarafların benzer yapılar, tamamlayıcı niteliklere, ortak geçmişlere özelliklere ve etki alanları arası konulara sahip olduğu enerji, hizmet ve mal için tek bir pazar yaratarak üye devletlerin ekonomik entegrasyonunu sağlamaktır. Amaç; üye devletlerin para ve maliye politikalarını koordine etmek, bölgesel modernleşmeyi gerçekleştirerek, bölge ülkelerinin uluslararası sahnede rekabetçi bir konum kazanmasıdır (Putin, 2011). Bölgenin zayıf ekonomilerini güçlendirmek ve bu ülkeler için istikrarlı bir durum oluşturmak için dış ticareti katılımcı ülkeler arasında geliştirmeyi hedefleyen kuruluş, küresel pazarda üstünlük almayı da hedeflemektedir. Rusya her zaman Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlamayı öngörmüştür. Lizbon'dan Vladivostok'a uzanan büyük bir Avrupa hayaline sahip bu ülke, siyasi hedefi Asya'da Avrasya Birliği'ni ve Orta Batı Avrupa Birliğini merkezde birleştirmektir. Bu büyük Avrupa hayal gücü, Putin'in büyük Avrasya hayal gücü haline geldi. Rus liderler, Avrupa Ekonomik Alanı'nı geniş bir bütünleşme yapısının merkezine yerleştirdiler ve Çin, Hindistan, İran ve Pakistan gibi ASEAN ve Şanghay İş birliği Örgütü de dâhil olmak üzere büyük Asya ülkelerini bu yapıya katılmaya davet etmişlerdir (Putin, 2016). Rusya'nın örgütlü uygulamasının arkasında siyasi nedenler bulunmaktadır. Örgüt ABD liderliğindeki Doğu Trans-Pasifik Ortaklığı, Avrupa Birliği liderliğindeki Batı Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı ve Güney Pasifik gibi ekonomik girişimlere yanıt olarak AEB'yi kurmuştur.

Modern İpek Yolu, Orta Asya'da Soğuk Savaş'ın bitmesi ile siyasi politikalar kurmayı hedefleyen Batılı taraflar, bölgenin avantajını ele geçirmeye çalışmışlar ve bölgenin Rusya'nın tarihi etki alanı olduğuna inanmışlardır. Bu doğrultuda NATO ve AB, Moldova, Gürcistan ve Ukrayna'yı iş birliklerine katmaya çalışmıştır. Rusya, Ukrayna'daki Turuncu Devrim ve Gürcistan'daki Gül Devrimi'nin Batı'nın oyunu olduğuna inanmaktadır (Gorenburg, 2014) ve NATO Gürcistan'ı çıkarmaya çalıştığı için 2008'de Güney Osetya ve Abhazya'ya taşınmıştır. 2009 yılında Rusya'nın askeri tatbikatlar sırasında Varşova'ya nükleer silahlarla saldırı düzenlediği Belarus'ta meydana gelen terör olayına Polonya'nın Avrupa Birliği'nin desteğiyle destek verdiğine inanılıyor. Bu açık bir referanstır (Frear, Kulesa ve Kearns, 2014). Ukrayna 2014 yılında Avrupa Topluluğu yerine Avrupa Birliği'ne katılacağını açıklamış ve bu sözler uygulanmak üzere olsa da Rusya, Kırım'ı ilhak etmiş ve müdahale olursa savaşa girmekten çekinmeyeceğini ve savaşa hazır olduğunu uluslararası platformlarda belirtmiştir. Rusya, eski Sovyetler Birliği coğrafyasını nüfus alanı ve yaşam alanı olarak görmekte ve Avrupa Topluluğu ile ortak tarih, ortak kültür ve ortak dil temalarını öne çıkarmakta, bütün katılımcılara ekonomik kalkınma vaat etmekte, enerjide tercihli fiyatlar sağlamayı hedeflemektedir. Pazar ve bir blok oluşturmak için altyapısında yenilik yapmayı vaat etmektedir (Putin, 2016). Avrupa Birliği ve NATO başta olacak şekilde yabancı aktörlerin bölgeye sızmasını ve kendi değerlerini yaymasını engellemek isteyen Rusya, AEB'yi Avrupa Birliği, ABD ve Çin ile çok kutuplu bir rekabet kutbu haline getirmek için var gücüyle çalışmaktadır. AEB, küresel normları ve kuralları içeren bir kurucu antlaşmaya ve uluslararası bir yasal çerçeveye sahiptir. Kuruluşa üye olan devletlerin hareketlerini kısıtlayan ve biçimlendiren normlarını barındıran bu yapıda resmileştirilmiş ve kompleks bir üst seviye karar verme mekanizması bulunmaktadır. AEB'deki alınacak kararların hepsi oybirliği gerektirir (Avrasya Komisyonu, 2015). Bu katı oluşum kuralları dizisi, Rus bölgeciliğinin bir tezahürü olarak kabul edilebilir. Rusya, üye devletlerin yasal prosedürlerinde manevra ve yoruma yer bırakmadı. Ekonomik söylemin yarattığı dışa dönük ve savunmacı siyasi yapı nedeniyle Rusya, örgütün tek sözcülüğünü yapma fırsatı bulmuştur (Alın ve Aksu, 2019). Rusya'nın dış müdahaleyi önlemek için bu yolda coğrafi ve tarihsel kısıtlamaları, geleneksel bölgecilik anlayışının bir yansımasıdır.

7.SONUÇ

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra kurulan, o dönemin ABD Başkanı George HW, Bush tarafından Yeni Dünya Düzeni'nin uluslararası siyasi arenası olarak adlandırılması ve bunun, Amerika Birleşik Devletleri'nin dünyadaki tek süper güç olduğunu göstermektedir. Ancak zamanla ABD'nin sözde üstünlüğü, Ruanda ve Srebrenitsa'daki katliamları engelleyememesi yada göz yumması, 11 Eylül saldırıları ve Irak işgalinin başarısızlığı, 2008 yılında küresel ekonomik krizin tüm dünyayı etkisi altına alması, Afganistan'dan askeri birliklerini çekerek Afgan halkını kendi kaderlerine terk etmesi gibi birçok olay, ABD'nin hegemon güç olarak sorgulanmasına neden olmuştur

Rusya Federasyonu'nun Sovyetler Birliği'nin varisi olarak toparlanması, Çin'in çift haneli büyüme rakamlarıyla uluslararası ekonomi ve siyasi arenada önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye, Hindistan ve Brezilya gibi birçok ülkenin bölgesel güç olarak ilerleme kaydettiğini; Soğuk Savaş'ın ardından kurulan yenedünya düzeninin yeniden şekillendiği söylemlerine karşı sürekli değişen bir dünya düzeni bulunmaktadır. Rusya ve Çin'in başını çektiği Doğu, başında Avrupa Birliği (AB) ve ABD bulunan Batı'ya karşı çıkıyor ve yabancı ülkelerin kendi coğrafi bölgesine, yabancı aktörlerin de bölgesel işlere karışmasını istememektedir. Çin Devlet Başkanı XiJinping'in dediği gibi, Asya'daki bu iki ülke, Asya sorunlarının Asyalılar tarafından çözülmesi gerektiğine inanılmaktadır. Çin ile Rusya arasındaki ilişkiler 1960'ların başındaki Soğuk Savaş'tan bu yana gergin durumda olmasına rağmen 21. yüzyılda Çin ve Rusya uluslararası arenada birçok konuda birlikte hareket ettiği görülmekte olup İki ülke 1994 yılında temas anlaşması, 2001 yılında dostane iş birliği anlaşması, 2012 ve 2014 yılında stratejik ortaklık anlaşması imzalamışlardır. Bu iki ülkenin uluslararası arenada attığı adımlar birbirini desteklemektedir. Çin, Rusya'nın Kırım ilhak etme ve Suriye de Esad rejimini savunma politikalarını, Rusya da Çin'in Güney Çin Denizi ve Tayvan'daki politikalarını desteklediği görülmüştür.

Çin ve Rusya, dünyanın çok kutuplu düzeninin savunucuları olarak kendi ekonomik ve siyasi çıkarları çerçevesinde Asya bölgesine her türlü dış müdahaleye karşı çıkmakta ve bu yönde politikalar izlediği görülmektedir. Çin, Asya bölgeciliği anlayışları çerçevesinde, Batı'nın bölgeye müdahalesi, terörle mücadele, sınır anlaşmazlıkları yaptırımlara alternatif oluşturma ve kendi etki alanını yaratma yolundaki tarihi Asya bölgeciliğini yeniden canlandırmıştır. İpek Yolu ve Avrasya Ekonomik Birliği ve Modern İpek Yolu projesinin hayata geçirilmesi, Rusya'nın 20 yıllık politika sürecinin bir ürünü olduğunu söyleyebiliriz. Avrasya Ekonomik Birliği ve Modern İpek Yolu Projesinin bölgeselleşme girişimi, farklı amaçlar ve farklı motivasyonlarla oluşturulmuştur. Çin'in enerji ihtiyacını karşılama, üretim ve satış için yeni pazarlara girme ve CRM aracılığıyla ekonomik etkisini siyasi arenaya yayma güdüsü olmasına rağmen, Rusya yakın komşusu olarak gördüğü eski Sovyetler Birliği topraklarını korumak, etki altında tutmak için AEB'yi kullanmaktadır. Rusya yabancı güçlerin bölgeye girmesini engellemek ve kendi önderliğinde yeni bir güç çemberi kurmak istemektedir.

KAYNAKÇA

Akın, N.,& Çörek, E. T. (2005). Müşteri Memnuniyetinde İstatistiksel Yöntemler ve Bir Uygulama. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Esntitüsü Dergisi*, 259-260.

Alagöz, M., İnce, M., & Oktay, E. (2004). *Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM) Bilişim Teknolojilerinin Etkisi ve Bankacılık Sektöründeki Gelişimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Bayuk, N.,&Öçer, A. (2001). *Pazarlama Günyası Dergisi*, 27-29.

Çakır, S. Y.,& Eğinli, A. T. (2010). *Memnun Çalışanlar Memnun Müşteriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Demir, F. O.,& Kırdar, Y. (2000). CustomerRelations Management: CRM (Müşteri İlişkileri Yönetimi: CRM). s. 293- 308.

Donohoe, A. (2019, Ağustos 9). <https://bizfluent.com>. <https://bizfluent.com/facts-6883122-importance-crm-banking-sector.html> adresinden alınmıştır

Finkelstein, E. (2020, Eylül 17). <https://everfi.com>. <https://everfi.com/blog/financial-education/retail-bank-marketing-trends/> adresinden alınmıştır

Fırat, E. (2000). En Değerli Müşteri Kimde? *Capital*, 156.

Halis, M. (2008). *Toplam Kalite Yönetimi*. Sakarya Yayıncılık.

<https://bkm.com.tr>. (2011, Şubat 1). <https://bkm.com.tr/pos-atm-kart-sayilari/> adresinden alınmıştır

<https://www.oracle.com>. (2019). <https://www.oracle.com/database/what-is-database/> adresinden alınmıştır.

İstanbul Ticaret Odası. (2004). *İşletme Yönetiminde Yeni Eğilimler Dizisi, Sorularla Müşteri İlişkileri Yönetimi*.

Kalder. (2000). *Müşteri Memnuniyeti Yönetimi*. İstanbul: Rota Yayın.

Kılıç, B.,& Öter, Z. (2015). *Turizm Pazarlamasında Güncel Yaklaşımlar*.

nek.istanbul.edu.tr. (tarih yok). <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/41518.pdf> adresinden alınmıştır Odabaşı, Y. (2015). *Müşteri İlişkileri Yönetimi (CRM)*.

Ortaç, M. (2019, Haziran 4). <https://medium.com>. <https://medium.com/t%C3%BCrkiye/veri-madencili%C4%9Fi-data-mining-nedir-8bc004482ae7> adresinden alınmıştır

QuestionPro. (tarih yok). QuestionPro: <https://www.questionpro.com/blog/customer-lifetime-value-clv-calculation/> adresinden alınmıştır

siluettanitim. (2015, Temmuz 07). blog.siluettanitim.com: <https://blog.siluettanitim.com/iste-web-sitesinin-avantajlari/> adresinden alınmıştır

Story, H. (tarih yok). <https://global.hitachi-solutions.com/>. <https://global.hitachi-solutions.com/blog/importance-crm-banking> adresinden alınmıştır

Uzunoğlu, E. (2007). Müşteri Odaklı Pazarlama Anlayışına Göre Değer Yaratma: Bir Model Olarak Değer İletim Sistemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12.

www.algoritmikjimmastik.com. (2017, Mart 1). www.algoritmikjimmastik.com: <https://algoritmikjimmastik.com/e-ticaret-terimleri-sozlugu/yasamboyu-musteri-degeri-customer-lifetime-value-clv/> adresinden alınmıştır

Yıldırım, Y. D. (2015). *Müşteri İlişkileri Yönetimi*. docplayer.biz.tr: <https://docplayer.biz.tr/549428-Crm-musteri-iliskileri-yonetimi.html> adresinden alınmıştır

Zengin, B. (2015, Ağustos). *Müşteri İlişkileri Yönetimi*. docplayer: <https://docplayer.biz.tr/26193203-Customer-relationship-management-crm-musteri-iliskileri-yonetimi-miy.html> adresinden alınmıştır.